

„Nemszeretem” halak vizeinkben

Természetes körülmények között a fajok a számukra alkalmas és elérhető élőhelyeket meghódítják. Ahol az adott fajok ily módon előfordulnak, azt a fajok természetes előfordulási területének nevezzük. A fajoknak mindössze kis része terjedt el a Föld valamennyi kontinensén vagy valamennyi tengerében a számára alkalmas élőhelyeken. Ezek az ún. kozmopolita fajok. A legtöbb faj esetében azonban valamilyen természetes földrajzi képződmény, pl. egy hegylánc vagy egy tenger jelent olyan akadályt (barriert), amelyen a faj „magától” nem képes átkelni, és újabb területeket meghódítani. Ennek köszönhető, hogy a világ különböző pontjain hasonló élőhelyeket más-más fajok népesítenek be. A biológiai sokféleség kialakulásának és fennmaradásának egyik oka a földrajzi barrierek létezése.

Sok faj esetében **az ember** az elmúlt kétezer évben tevékenysége során akarva-akaratlanul megszüntette ezeket az akadályokat. **Szándékosan**, amikor a barriereket átlépve **telepítette új területekre az egyes fajokat** halászati, horgászati, vadászati vagy egyéb célokból. Ugyancsak szándékos tevékenység volt, amikor az ember egyes fajok terjedését segítő azok ragadozóit vagy konkurensait szorította vissza, vagy éppen pusztította ki teljesen. Számos esetben azonban **az ember tudta nélkül is hozzájárult ezen akadályok leküzdéséhez**, például a hajók ballasztvizével vagy a nem kellően ellenőrzött élelmiszerszállítmányokkal sok faj jutott el újabb területekre.

Miért baj, hogy az ember ily módon behurcol, betelepít fajokat? Minden egyes élőhelyre jellemző, hogy az eredetileg ott élő fajok összessége teljesen kihasználja a környezeti feltételek által nyújtott lehetőségeket. Az ökológiában azt a „helyet”, illetve szerepet, amelyet a faj betölt, „niche”-nek (fülkének) nevezzük. Egy természetes élőhelyen nincs üres niche, minden fülke foglalt. Ezért ha egy, az ember által behurcolt faj valahol megtelepedett, azaz egy niche-t betöltött, azt mindenképp **egy vagy több faj rovására tette**. Azokat az élőlényeket, melyek megtelepedésüket követően nagyon sikeresek, azaz – **a betelepítésüket, behurcolásukat követően** már mindenfajta emberi segítség nélkül – **gyorsan, nagy számban elszaporodnak**, és ezáltal sok, eredetileg ott élő szervezet fennmaradására veszélyt jelentenek, **invázió fajoknak** nevezzük.

Sajnos a **hazai halfauna is számos ilyen taggal rendelkezik**. Lássuk közülük a legjelentősebbeket:

- **Razbóra** (*Pseudorasbora parva*)

A hatvanas években a telepítésre szánt amur- és a busaivadékok közé keveredve jutott el Európába. Tömeges jelenléte miatt a hazai pontyfélék ivadékainak komoly táplálék-konkurensé. A faj az oldalán futó sötét csíkról és felsőállású szájáról könnyen felismerhető.

- **Ezüstkárász** (*Carassius gibelio*)

Európába kerülésének körülményei, illetve eredeti elterjedése ma még nem kellően tisztázott. Az mindenesetre tény, hogy mára – tömeges elszaporodásával – számos pontyfélé komoly táplálék-konkurensé lett. Az őshonos széles kárász eltűnésében különösen nagy szerepe van, mert e fajjal (sőt más fajokkal is) kereszteződve hibrideket alkot. A széles kárásztól eltérően bognártüskéje csak fele hosszában fogazott.

- **Fekete törpeharcsa és törpeharcsa** (*Ameiurus melas* és *A. nebulosus*)

E két észak-amerikai fajt abban a reményben telepítették hazai vizeinkbe, hogy velük növelhető lesz a vizek halhús termelése. Mivel nálunk egyik faj sem nő meg az eredeti élőhelyén jellemző méretűvé, a hozzájuk kapcsolódó gazdasági elvárások nem teljesültek. Ugyanakkor tömeges fellépésük miatt számos őshonos faj fennmaradását veszélyeztetik, mind ikra- és ivadékfogyasztásukkal, mind táplálék-konkurenciájukkal. 8 bajuszszáluk alapján könnyen megkülönböztethetőek a leső harcsa fiatal példányaitól.

- **Amurgéb** (*Perccottus glenii*)

E távol-keleti származású halfaj eredetileg akváriumi halként került Európába. A természetes vizekbe kikerülve terjedni kezdett, az elmúlt évtizedben megjelent hazánk vizeiben is. Kisebb állóvizekben a megtelepedett amurgébek szinte minden apró halat, halivadékot elfogyasztanak, ezért idővel kizárólag e faj alkotja az ottani halfaunát. A hozzá leginkább hasonlító – és fokozottan védett – lápi póctól egyértelműen megkülönbözteti két részből álló hátúszója.

- **Busafajok** (*Hypophthalmichthys* spp.)

Az első busákat 1963-ban importálták Kelet-Ázsiából, mivel úgy gondolták, hogy ezen planktonevő halak jó hatással lesznek vizeink minőségére, és közben értékes halhús is termelődik. Utóbbi természetes vizekben a nehézkes visszafogás miatt nem kihasználható, ugyanakkor e halak közvetve a hazai fauna táplálékbázisát csökkentik. Sajnos e fajok planktonfogyasztásukkal csak meggyorsítják az algák szaporodását, ezért az eutrofizációt nem lassítják. A hazai természetes vizekben is megfigyelték szaporodásukat, különösen a Tisza felső szakaszán.

Miként segíthetnek a horgászok az invázió halfajok további elszaporodásának, illetve újabb vizekbe történő bejutásának megakadályozásában?

- **A horgászvizek halasításakor a horgász egyesületek ilyen halakat ne vásároljanak, illetve telepítsenek!**
- **Amennyiben ilyen hal akad a horgukra, azt lehetőség szerint ne engedjék vissza!**
- **Amennyiben a fenti fajok példányát csaliként használják horgászat során, a megmaradt egyedeket ne engedjék a vízbe!**

Nagyon fontos, hogy tanuljunk e halfajok hazai megtelepedéséből, elterjedéséből és káros ökológiai szerepéből! A hasonló esetek megelőzése érdekében az a legbölcsebb, ha nem kísérletezünk hazánkban nem honos fajok betelepítésével, beleértve a megunt akváriumi halak kiengedését is!